

CHINESE BOEKENMARKT BLOEIT OP NA LICHTE VERSOEPELING CENSUUR

GPD 8 april 1998

(Van onze correspondent Jan van der Made)

PEKING (GPD) - Boekenlezers in Peking zijn in twee dingen geïnteresseerd: politiek en sex. En als je goed zoekt, is er van allebei genoeg te vinden. Dat zegt Li Tade, een klant van de Xinhua boekhandel in de Platen- en Boekenstad in Noord-Peking, op een steenworp afstand van de hoofdstedelijke universiteit.

De Xinhua (Nieuw China) boekhandel behoort tot een keten die lange tijd het monopolie op de boekenverkoop had in China. Maar als gevolg van China's hervormingspolitiek wordt de positie van Xinhua nu bedreigd. Het management zag zich gedwongen in te spelen op de eisen van de markt. De stoffige schappen met uitsluitend werken van Mao Zedong en Marx zijn naar achteren verhuisd. Bij binnenkomst zien potentiële kopers nu een mooie tafel met daarop gestapeld de meest populaire werken. En deze week is dat vreemde mengmoes.

Een van de tophits is *Titanic*, het boek van de Hollywood-succesfilm die afgelopen vrijdag in Peking in première ging. Op de omslag staat een commentaar van president Jiang Zemin zelf, die vertelt dat hij de film zo goed vond dat hij hem 'de kameraden van het Politburo had aangeraden'. „De film heeft 200 miljoen dollar gekost, en tot nu toe bedragen de inkomsten al meer dan een miljard”, voegt Jiang toe. „Dat noem ik nog eens een riskante investering die zichzelf terugbetaalt”. De officiële goedkeuring van *Titanic* vormt een scherp contrast met de nationalistische atmosfeer van twee jaar geleden, toen een schrijverscollectief in het boek *Zhongguo Keyi Shuo Bu*, (*China Zegt Nee*) voorstelde om Hollywood plat te branden om een 'culturele invasie' van de Chinese bioscopen te voorkomen

GEKRUISTE DEGENS

Naast *Titanic* ligt de droge *Compilatie van Documenten van het Negende Volkscongres*, met alle toespraken die afgelopen maand tijdens de zitting van China's parlement gehouden zijn. De verkoopcijfers zijn hoog, zo vertelt een meisje dat er tien tegelijk koopt, omdat 'de werkeenheden ze bestellen en aan de werknemers geven als studiemateriaal'.

Maar de absolute bestseller, die ook nog eens vrijwillig wordt gekocht, is een boek met de Orwelliaanse titel *Jiaofeng* (*Gekruiste Degens, Waarachtige Optekeningen van Drie Maal Gedachtenbevrijding in het Moderne China*). Het is een paperback van meer dan vierhonderd pagina's met een geel en paarse kaft met felrode karakters, uit de serie *Zhongguo de Wenti* (*China's Problemen*). „We verkopen er twee dozijn per dag”, aldus een verkoopster in de winkel. „Het boek geeft antwoord op vragen die mensen al jaren hebben”. *Gekruiste Degens* is een politiek boek en handelt over de strijd die Deng Xiaoping en later Jiang Zemin hebben moeten leveren tegen de aanvallen van aanhangers van de harde lijn binnen de Communistische Partij.

Voor het eerst in China worden deze aanvallen in het openbaar gepubliceerd en krijgen lezer de geruchten die ze jaren hebben gehoord zwart op wit. De schrijvers, Ma Licheng en Ling Zhijun, beide journalisten van het Volksdagblad, beschrijven niet aflatende pogingen van de linkervleugel van de partij om Dengs hervormingspolitiek te saboteren, de privatisering van de staatsbedrijven aan te vallen en het publiek te laten zwelgen in retoriek die gangbaar was tijdens de Culturele Revolutie. „Ik durf niet te zeggen dat de schrijvers honderd procent accuraat zijn”, zegt Liu Ji, vice-president van de Academie van Sociale Wetenschappen en adviseur van Jiang Zemin in het voorwoord, „maar als ze fouten maken zijn het de fouten van pioniers die moeten gelden als lessen voor hen die volgen”.

In het boek krijgt Mao Zedong direct de schuld voor de excessen van de Culturele Revolutie (1966 - 1976, hiervoor hoofdzakelijk toegeschreven aan de Bende van Vier onder leiding van Mao's vrouw Jiang Qing). Linkse extremisten kregen, volgens de auteurs, opnieuw een hoop speelruimte na 'de politieke onlusten halverwege 1989, zoals de studentendemonstraties en het neerslaan ervan door het Volksbevrijdingsleger worden genoemd. „De atmosfeer in Peking (in 1990 en 1991) was verstikkend”,

aldus *Gekruiste Degens*. Daarna wordt aan de hand van, toen topgeheime, documenten beschreven hoe Deng de felle aanvallen van de linkervleugel op de hervormingspolitiek weerstond en uiteindelijk de overwinning behaalde. Hoewel er niet direct over het bloedbad zelf wordt gesproken is nu de verkilling in het politieke klimaat erna wel bespreekbaar. De auteurs lijken zich te begeven op het gladde ijs van de 'Jin Qu', de 'verboden gebieden' die bewaakt worden door de Administratie van Pers en Publicaties, de censuurcommissie die het recht heeft om iedere publicatie uit de boekenstallen te halen. Volgens waarnemers vormt *Gekruiste Degens* een *testcase* en is het afwachten hoe lang het zal duren voordat het boek uit de winkels verdwijnt.

GRENS

De 73-jarige fotograaf Du Xiuxian, die zestien jaar met politieke kopstukken als Mao Zedong, Zhou Enlai en Deng Xiaoping meereisde, waagt zich ook iets verder dan de meeste publicisten. In februari publiceerde hij het boek *Hong Jingtou (Rode Lens)* met honderden tot dusver ongepubliceerde foto's van China's topleiders. Het laatste hoofdstuk van deel twee gaat uitsluitend over Hu Yaobang, die ex-partijleider wiens dood in april 1989 de aanzet gaf tot de studentendemonstraties. Hu was een voorstander van politieke hervormingen die onder het huidige regime als taboe gelden.

Sommige boeken overschrijden de grens van het toelaatbare. Zo werd vorig jaar de bestseller *Tian Nu (De Woede Van de Hemel)* van de boekenplanken verwijderd. De roman ging over een 'fictieve' corruptiezaak in het bestuur van 'De Hoofdstad'. Details sloten naadloos aan bij bekende feiten van de corruptiezaak waarbij Peking's burgemeester Chen Xitong en zijn naaste medewerkers betrokken waren. Chen (tevens lid van het machtige Politburo) werd in 1995 gearresteerd en wacht op een vonnis dat naar verwachting voor het einde van dit jaar zal worden uitgesproken. Hij wordt daarmee het hoogste politieke kopstuk dat ooit in China voor corruptie moest boeten.

De Woede van de Hemel werd waarschijnlijk verboden omdat het boek teveel details prijs gaf over de interne werking van China's politieke apparaat. Op dit moment circuleert het boekje *Zelfportret van Chen Xiaotong, Zoon van Chen Xitong*. Chen junior werd, ook in verband met corruptie, vorig jaar veroordeeld tot vijftien jaar gevangenis. In het boek worden buitenechtelijke relaties van de jonge Chen tot in de details, en volgens het voorwoord door hemzelf beschreven. „Het is niet echt door Chen Xiaotong geschreven“, aldus de verkoper van een boekenstal. „Het is een truc van de uitgever. Klagen over Chen Xitong en zijn familie mag nu. Pas als je het gaat lezen blijkt het een seksroman te zijn“. Die, zo geeft de verkoper toe, als zodanig snel uit de verkoop kan worden gehaald. „Maar tot nu toe heb ik er nog niets van gehoord“.

TIBET

Feng Jicai, vice - voorzitter van de Chinese Federatie voor Literatuur en Kunst en schrijver van een aantal indringende boeken over het gevoelige onderwerp van de Culturele Revolutie, geeft toe dat publicatievrijheid de laatste jaren is toegenomen. „Maar er zijn een aantal gebieden waarop geen concessies zullen worden gedaan“, weet Feng. „Schrijvers mogen best kritisch zijn ten aanzien van de regering. Maar je mag niet ingaan tegen de 'grote beleidslijnen': je mag niet schrijven dat Taiwan of Tibet onafhankelijk moeten worden. Je mag niet schrijven dat de Communistische Partij haar macht moet opgeven. Voor de rest is veel mogelijk“.